

Витомир Митевски

Македонска академија на науките и уметностите – Скопје

vitomir.mitevski@gmail.com

ЗНАЧАЕН ПРИДОНЕС КОН УТВРДУВАЊЕТО НА МАКЕДОНСКАТА ФИЛОСОФСКА ТЕРМИНОЛОГИЈА

Почитувани,

Дозволете ми прво да изразам задоволство и радост што сме тука собрани да одбележиме еден убав ден за философијата во Македонија, појавата на термилошкиот речник по философија во рамките на макропроектот „Македонска научна и стручна терминологија“. Да потсетам, ова е најстариот проект на МАНУ, предложен и долго време раководен од акад. Блаже Конески. Проектот е вклучен во долгогодишната програма на Академијата уште во 1968, а првите билтени кои содржат обработен материјал се појавија во 1971 година. Со тоа започна процесот на утврдување на научната и стручната терминологија како категоријален систем што ќе овозможи ефикасно комуницирање во научната работа и соодветно пренесување на знаењата во системот на образованието. Во тоа се состои важноста и специфичното значење на Проектот за националната наука, култура и за македонскиот јазик посебно.

Досега се објавени 113 билтени со печатен термилошки материјал од разни области, а содржи дванаесет илјади страници со околу осумдесет илјади термини, кон кои се приложени и соодветни регистри на повеќе јазици. Најшироко се обработени термини од низа фундаментални и применети науки како и од областа на уметностите. Последниве неколку години преминавме на изработка на посебни и пообемни термилошки речници.

Со оглед на тоа што Билтените се изработени и објавени главно пред дигиталната ера, користењето на таа важна научна граѓа беше ограничено. Пред извесно време беше извршено скенирање на целиот материјал кој е сега дигитално обработен и достапен на веб-локацијата на Лексикографскиот центар на МАНУ.

Со оглед на фактот што терминологијата како јазична материја е подложена на постојана промена и збогатување, Проектот е дефиниран како перманентен процес без ограничено временско траење. Задачата е во континуитет да се следат тие промени, а обработената граѓа е отворена за постојано докомплетирање.

***

Сегашниов термилошки речник по философија е израз на потребата од утврдување на македонската философска терминологија што може да се следи, меѓу другото, во досегашната појава на индивидуални философско-лексикографски дела од македонски автори. Такви се, на пример, Филозофскиот речник (2002) на проф. д-р Коле Јовановски, Етичкиот речник (2004) на проф. д-р Кирил Темков и Логичкиот лексикон (2005) на проф. д-р Виолета Панзова. Секако, особената грижа за развојот на македонската философска терминологија е една од трајните преокупации на Институтот за философија при Филозофскиот факултет од Скопје уште од првата генерација македонски философи – професорите Јонче Јосифовски (1920-2009), Митко Илиевски (1924-1993), како и академик Георги Старделов (1930-2021).

***

Во однос на самиот тематски наслов „Филозофија“ на овој термилошки речник, Редакцијата е должна да го истакне своето залагање за употреба на изворниот термин „Филозофија“ кој исто така влезе во употреба според најновиот Правопис. Сепак, по ова прашање беше организирана и трибина на која зедоа учество философи, филолози и македонисти. Во дискусијата превлада мислењето дека треба да се задржи терминот „Филозофија“ како широко и институционално прифатен, а да се остави на натамошната пракса и време да доведат до долгорочно решение.

***

Дозволете ми сега да кажам збор-два и за непосредната работа на Речников.

Ангажманот на Речникот по философија што денес го промовираме започна пред четири години кога јас како раководител на Проектот ја поканив професор Ана Димишкова да ја прифати подготовката. На моја радост, оваа одговорна задача таа ја прифати со ентузијазам, а јас, познавајќи ја како исклучително квалификувана и одговорна личност бев убеден дека работата ќе биде успешно завршена. Скоро потоа на оваа работа се придружи и проф. Иван Џепаровски споделувајќи го и вградувајќи го несебично своето знаење и искуство во овој

труд. Во текот на подготовката тие двајцата развија една своевидна мрежа на соработници и консултанти од областа со што практично се оформи еден поширок круг на соработници за што очекувам повеќе да кажат самите подготвувачи.

Кон ова се придружи и тимот на постојаните соработници на Проектот при МАНУ, во прв ред д-р Николче Мицкоски со задача на медијатор, лектор, технички уредник и уште многу друго, како и девет лектори задолжени за јазичната термилошка граѓа што е обработена во делото.

Резултатот на целиот тој ангажман е презентниот Термилошки речник по философија во два тома од вкупно 1000 страници. Тој е изработен според востановениот стандард и содржи заглавни термини на македонски јазик по што следи нивно објаснение или поскоро би рекол толкување бидејќи философските термини бараат подетално образложение. Со тоа Речикот, покрај термилошки доби и енциклопедиски карактер. Кон секој образложн македонски философски термин следат јазични паралели на: руски, англиски, француски, германски, потоа на старогрчки, старословенски и латински, а во некои случаи и на санскрит и класичен кинески.

Во завршниот дел од книгата се наоѓа Индекс на термини односно еден вид обратен речник кој овозможува кон секој термин да се тргне од некој друг јазик кон македонскиот.

